

AKTIVNO GRAĐANSTVO I PARTICIPACIJA U ZAJEDNICI

2. CIKLUS
(3., 4. i 5. razred)

PREDGOVOR

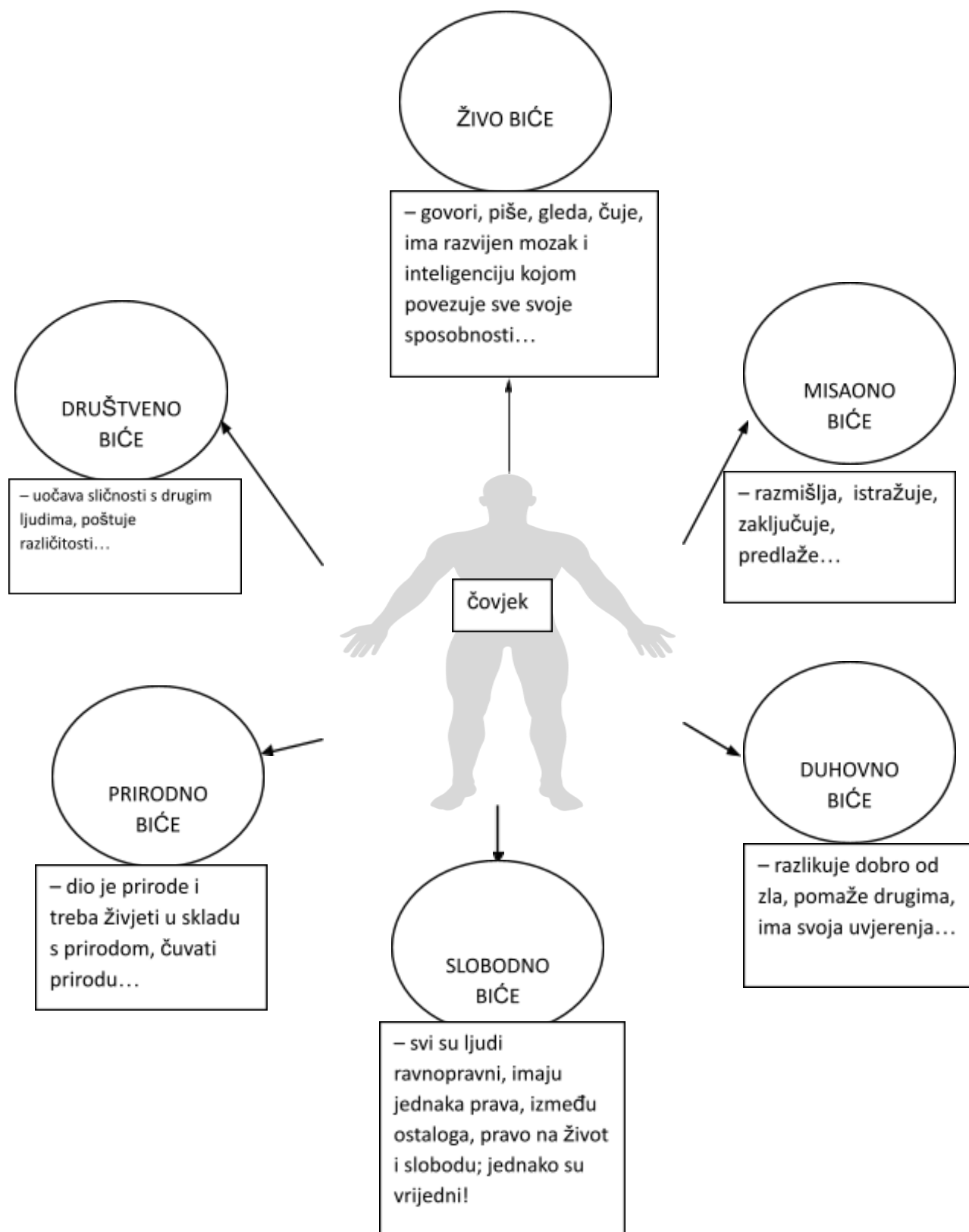
Od najranije dobi treba razvijati umijeće kako biti čovjek i kako djelovati u zajednici – od obitelji, razredne zajednice, školske zajednice do lokalne zajednice i šire.

Draga djeco, cilj ove knjige nije ponuditi vam gotova rješenja, već poticati vas da u svojoj bližoj okolini uočavate probleme, postavljate pitanja i tražite odgovore, istražujete, promišljate, međusobno raspravljate te, na kraju, donosite zaključke, prijedloge i nova, bolja rješenja za sebe i druge. Dakle, prijedlozi različitih aktivnosti koje otvaraju put prema aktivnom građanstvu, važan su dio ove knjige.

Nitko ne bi smio biti pasivan promatrač društva u kojem živi, već aktivan građanin koji doprinosi zajednici svojim znanjem i radom, stavovima i uvjerenjima. Takve ovlasti daje nam Ustav Republike Hrvatske, naš najviši zakon. Ustav daje pravo i odgovornost svakom građaninu i državljaninu Republike Hrvatske da bude aktivan i odgovoran za društvenu zajednicu u kojoj živi.

Rosana Štrocinger

Zašto trebamo biti aktivni građani?

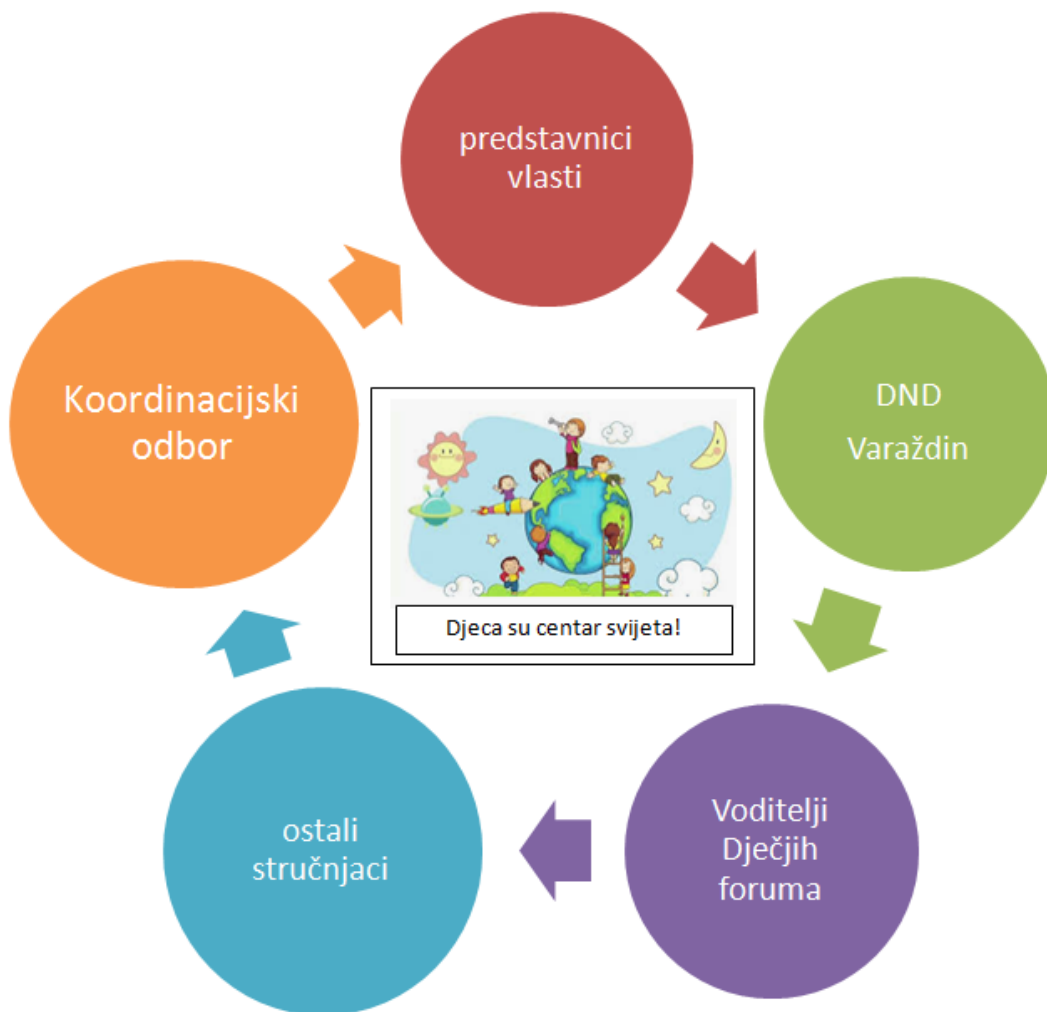
UPOZNAJ SEBE I SVIJET OKO SEBE, BUDI AKTIVAN GRAĐANIN U SVOJOJ ZAJEDNICI!

VARAŽDIN – GRAD, PRIJATELJ DJECE

Varaždin je 2005. godine dobio status Grada – prijatelja djece. Taj počasni naziv nisu samo ploče na ulasku u grad ili ploče na ulazima gradskih škola. Taj status podrazumijeva sustavno praćenje potreba djece i mladih te zajedničko djelovanje djece i odraslih u unapređivanju života djece u zajednici. Osim obitelji i škole postoje i drugi ljudi u lokalnoj zajednici koji se brinu da djeci bude dobro.

Tko su odrasli koji rade na tome da vama, djeci u Varaždinu, pruže ono što vam treba?

Odrasli se međusobno dogovaraju i donose planove što će napraviti za djecu, pronalaze financijska sredstva za ostvarenje svojih planova i na kraju naprave nešto novo, nešto što djeci treba, nešto čime će poboljšati dječje životne uvjete.

Kako odrasli znaju što je djeci potrebno? Odrasli mogu nešto pretpostaviti svojim stručnim znanjem i iskustvom, ali važnu ulogu imaju komunikacija i suradnja između odraslih i djece.

Kako djeca mogu surađivati s odraslima i pomoći im da prepoznaju dječje želje i potrebe? Kako odrasli mogu čuti djecu?

Djeca najprije trebaju razviti komunikacijske vještine u svim nastavnim predmetima, a zatim upoznati demokratska pravila postupanja i odlučivanja u razredu te način djelovanja demokratskog društva. To će sve naučiti u svojim školama u predmetnoj i međupredmetnoj nastavi utvrđenoj školskim kurikulumom i sudjelovanjem u radu Vijeća učenika, Dječjeg foruma, Dječjeg gradskog vijeća...

Bit će osposobljeni za iznošenje svojih mišljenja, prijedloga, donošenje zaključaka rasprava ili istraživanja. Naučit će kako se vodi dijalog, rasprava u grupi i panel-rasprava. Donosit će zajedničke zaključke i pravila kojima će štititi svoja prava i poštovati prava drugih. Naučit će da se snagom svojih argumenata mogu izboriti za svoje prijedloge, a ne fizičkom snagom i šakama. To je vrlo važno umijeće za budući život u poslovnom okruženju, u obitelji i za aktivan život u društvenoj zajednici.

Radeći u grupnom radu, u radionicama, sudjelujući u panel-raspravama u skupini ili u razredu, bolje će se upoznati i razvijati dobre međuljudske odnose u razrednoj, školskoj i lokalnoj zajednici prepoznajući i poštujući sličnosti i razlike! Odrasli će rado saslušati djecu i uvažiti njihovo mišljenje.

U građanskom odgoju i obrazovanju naučit ćete kako svaki pojedinac u povezanosti s drugima može utjecati na društveni i gospodarski razvoj svoje zajednice. Ako ne sudjelujemo, naše se zajednice ne mogu razvijati.

RASPRAVITE U GRUPAMA I ODGOVORITE NA PITANJA

1. Jeste li razumjeli sve riječi napisane u tekstu? Što činite kad trebate dodatna objašnjenja?

2. Tko su odrasli koji provode akcije za dobrobit djece u zajednici?
3. Kako vi možete postati aktivni građani?
4. Koja su važeća pravila rada u grupi? Zapišite ih u svoju bilježnicu.

RAZMISLITE/RASPRAVITE

- ❓ Koje su sličnosti i razlike u djelovanju djece i odraslih kao aktivnih građana u Varaždinu?
- ❓ Što ste do sada u drugim predmetima naučili o pojmu vlasti?
- ❓ Imate li vi kao djeca pravo na neke oblike vlasti? Iz kojih zakona izvire to vaše pravo?
- ❓ Koji su oblici vlasti u kojoj sudjeluju djeca uz pomoć odraslih?
- ❓ Kako odabrati predstavnike za Vijeće učenika? Koje sposobnosti, znanja, vještine i vrijednosti trebaju imati te osobe i kako provesti izbore?

ISTRAŽITE

- ❓ Pitajte svoje roditelje i učitelje koji se važeći zakoni odnose na djecu. Popis zakona zapišite u bilježnicu za građanski odgoj i obrazovanje.
- ❓ Istražite što su odrasli učinili u proteklih pet godina u vašoj zajednici.
- ❓ Upoznajte dosadašnje dječje aktivnosti vezane uz predsjednika razreda, predstavnike Vijeća učenika, članove Dječjeg foruma i Dječjeg gradskog vijeća Varaždina i kako se možete uključiti u njihov rad.
- ❓ Uočite probleme u zajednici.

PREDLOŽITE

- ❓ Dogovorite susret s predstavnicima vlasti.
- ❓ Svoje ideje i prijedloge možete uputiti predstavnicima vlasti ili drugim odraslim osobama usmenim ili pismenim putem.
- ❓ Istražite kako funkcioniraju demokratski izbori i predložite najbolji način odabira učeničkoga predstavnika u Vijeće učenika.
- ❓ Raspravite koja znanja, vještine i vrijednosti trebaju imati učenici koje birate na položaje vlasti u razredu (predsjednik razreda) ili u vašoj školi (predstavnik u Vijeću učenika) da bi vas mogli dobro zastupati.

POPIŠI NOVE POJMOVE S KOJIMA SI SE SUSREO I NAVEDI NJIHOVO ZNAČENJE

Napišite popis novih pojmova u bilježnicu za građanski odgoj i obrazovanje i navedite njihovo značenje. Ovdje su neki pojmovi, a ostale zapišite sami.

- vlast
- oblici vlasti u kojoj sudjeluju djeca uz pomoć odraslih:

Grad Varaždin – prijatelj djece

Dječji forum

Dječje gradsko vijeće

Vijeće učenika škole

predsjednik razreda

demokratski izbori predstavnika

ovlasti, dužnosti i sposobnosti naših predstavnika koje biramo na položaje vlasti.

PRIMJER DOBRE PRAKSE

Suradnjom između djece i odraslih napravljena je interaktivna karta dječjih igrališta za Varaždin i okolicu.

<https://varazdin.hr/interaktivna-mapa-djecjih-igralista-varazdinu-i-okolici/>

UPUTE ZA RAD:

Rasporedite se u manje grupe (od tri do pet učenika). Ovu vježbu možete napraviti i koristeći internetski komunikacijski kanal (chat). Raspravite o pitanjima, donesite zajedničke zaključke. Većinom glasova izaberite moderatora rasprave, zapisničara koji zapisuje najvažnije poruke iz rasprave i

glasnogovornika koji će vaše zaključke predstaviti cijeloj skupini. Glasnogovornik može pripremiti prezentaciju s jednom ili dvije sličice sa zaključcima.

Na kraju možete voditi panel-raspravu i donijeti zaključke cijelog razreda ili skupine.

Možete napisati članak za svoj školski list ili za gradske novine i o svojem radu obavijestiti lokalnu zajednicu.

U raspravi ćete uočiti koliko su vaša razmišljanja i stavovi različiti. To je u redu. Naučit ćete poštovati druge bez obzira što se ne slažu u svemu s vama. Naučit ćete da u dijalogu možete doći do zajedničkih zaključaka koji doprinose rješavanju nekog problema u vašoj društvenoj zajednici ili ostvarivanju zajedničkih ciljeva razvoja, odnosno, zajedničkoj dobrobiti. Ako imate problema u raspravi, bilo bi dobro da se na početku dogovorite koju zajedničku dobrobit želite postići.

ZAKLJUČAK

U demokratskom društvu svaki se pojedinac ili skupina treba uključiti i aktivno doprinosti razvoju svoje društvene zajednice.

Učit ćete i vježbati kako se postaje aktivan građanin u svojem razredu, školi, lokalnoj zajednici; koja je uloga pravila i zakona u izgradnji zajednica i u zaštiti dječjih prava; koja su vaša temeljna prava, ali i odgovornosti. Na primjer, imam pravo na obrazovanje i razvoj svojih talenata, ali ako ne učim, što će se dogoditi s mojim pravom?

Budite i vi oni koji promiču dječja prava i pravila demokracije u zajednici i oni koji unapređuju kvalitetu života djece u zajednici.

VOLONTIRANJE U VARAŽDINU

ODRASLI I VOLONTIRANJE

Autorica: Rosana Štrocinger

Volontiranje kao pojam možemo povezati s brojnim organizacijama kojima je cilj pomaganje potrebitima.

Najstarija je takva humanitarna organizacija na svijetu Crveni križ. U Republici Hrvatskoj postoji već približno 150. godina, a u Varaždinu od 1887. godine.

Na primjeru Gradskog društva Crvenog križa Varaždin pokušajte shvatiti osnovne ciljeve rada ove, ali i sličnih organizacija koje djeluju uz pomoć volontera:

Osnovni ciljevi rada GDCK-a Varaždin su:

– ublažavanje ljudskih patnji, a osobito onih izazvanih oružanim sukobima, velikim prirodnim, ekološkim, tehnološkim i drugim nesrećama, s posljedicama masovnih stradanja i epidemijama

– doprinos unapređenju i zaštiti zdravlja, prevenciji bolesti i podizanju zdravstvene i ekološke kulture građana

– poticanje i unapređenje solidarnosti, promicanje volonterstva i međusobnog pomaganja te socijalne sigurnosti građana

GDCK Varaždin djeluje u skladu s ciljevima na području ljudskih prava, socijalne djelatnosti i zaštite zdravlja.

U slučaju prirodne katastrofe ili neke slične nepogode mnogima je istovremeno potrebna pomoć.

Jedna od takvih nesreća zadesila je u prošlosti i grad Varaždin kada je izbio veliki požar 1776. godine. Od 501 kuće u požaru, koji je trajao tri dana, izgorjelo je 385 kuća.

Ovakve situacije pokreću ljude na djelovanje za dobrobit zajednice pa je tako 1864. godine osnovano Prvo dobrovoljno vatrogasno društvo u Varaždinu. Danas u Varaždinu i okolici postoje profesionalni vatrogasci (školorani vatrogasci koji za taj posao primaju plaću), ali i mnogobrojna dobrovoljna vatrogasna društva (volonteri). U Varaždinu je osnovan i Muzej hrvatskog vatrogastva.

Postoje odrasli volonteri koji svojim radom pomažu djeci. Tako, na primjer, neki odlaze u bolnice i svaki tjedan malim bolesnicima čitaju priče ili se druže s djecom s teškoćama. Mnogi djeci pomažu novčano: oko osnovnih životnih potreba ili za potrebe školovanja. Mnoga dobra djela čine upravo volonteri.

DJECA I VOLONTIRANJE

Ne trebaš čekati da odrasteš i postaneš volonter! Djeca već od najranije dobi osjećaju potrebu da na razne načine pomognu svojim prijateljima, potrebitima u zajednici ili siromašnoj djeci u dalekim zemljama.

Dobra djela možeš učiniti na vlastitu inicijativu ili se možeš priključiti nekoj od postojećih akcija. Tako se u školama već dugo provode razne akcije: međuvršnjačka pomoć u učenju; prikupljanje stvari za djecu (odjeća, obuća, školski pribor...); prikupljanje stvari za napuštene kućne ljubimce; prikuplja se novac, hrana i higijenske potrepštine za siromašne obitelji...

Grad Varaždin svake godine, u želji da potakne djecu na volontiranje, daje plakete „Veliko srce Varaždina“. Plakete dobivaju djeca koja imaju razvijenu empatiju te su se posebno istaknula svojim radom pomažući drugim osobama.

RASPRAVITE U GRUPAMA I ODGOVORITE NA PITANJA:

1. Što je volontiranje?
2. Koja je najstarija humanitarna organizacija koja potiče volontiranje?
3. Jesu li svi vatrogasci volonteri?
4. Mogu li djeca biti volonteri?

RAZMISLITE/RASPRAVITE

- ❑ Može li neka zajednica funkcionirati bez volontera?
- ❑ Ako se dijete uključi u neku humanitarnu akciju i donira, na primjer, nekoliko kuna ili pokloni svoju igračku, smatrate li to djetetovim dobrim djelom ili je to dobro djelo njegovih roditelja?

ISTRAŽITE

- ❑ Istražite i napišite popis svih organizacija i udruga u gradu i okolici koja se bave humanim radom i volontiranjem te proučite njihove ciljeve rada. Napišite im pismo zahvale za sva dobra djela koja čine svojim radom.
- ❑ Napravite anketu među učenicima svoje škole u kojoj će glavna pitanja biti: znaju li što je volontiranje, što misle o volontiranju, poznaju li nekoga tko volontira, bave li se učenici već sad volontiranjem, hoće li se

uključiti u volontiranje ako do sad nisu, jesu li njihovi roditelji uključeni kao volonteri u rad neke organizacije ili udruge.

- 🔍 Posjetite neku organizaciju ili udruhu koja se bavi volontiranjem ili pozovite u Školu volontera koji će vam ispričati mnogobrojne zanimljive situacije s kojima se susreo u svom radu.
- 🔍 Posjetite Muzej hrvatskog vatrogastva u Varaždinu koji ima interaktivno mjesto za učenike i saznajte što sve vatrogasci rade osim što gase požar.

PREDLOŽITE

- 🔍 Osvrnite se oko sebe, budite empatični i predložite neku humanitarnu akciju koju biste pokrenuli u svojoj školi ili zajednici.
- 🔍 Predložite učenike svoje škole za plaketu „Veliko srce Varaždina“. Svoje prijedloge morate obrazložiti.
- 🔍 Pratite rad humanitarnih organizacija, udruha ili pojedinaca u zajednici tijekom jedne godine te predložite nekoga tko, po vašem mišljenju, treba dobiti priznanje za svoj rad. Svoj prijedlog uputite ustanovama ili organizacijama koje nagrađuju najaktivnije volontere. Naravno, usput trebate istražiti tko sve daje priznanja volonterima (odraslima i djeci) kako biste znali kome se sa svojim prijedlogom možete obratiti.

POPIŠI NOVE POJMOVE S KOJIMA SI SE SUSREO I NAVEDI NJIHOVO ZNAČENJE

- volontiranje
- djeca volonteri
- „Veliko srce Varaždina“

PRIMJER DOBRE PRAKSE

Hrvatski Crveni križ provodi, između ostaloga, projekt Sigurne škole i vrtić pa su izradili edukativnu platformu za vrtiće i škole u koju se i vi možete uključiti. O projektu saznajte više na poveznici:

<https://sigurnija-djeca.hck.hr/>

UPUTE ZA RAD:

Rasporedite se u manje grupe (od tri do pet učenika). Ovu vježbu možete napraviti i koristeći internetski komunikacijski kanal (chat). Raspravite o pitanjima, donesite zajedničke zaključke. Većinom glasova izaberite moderatora rasprave, zapisničara koji zapisuje najvažnije poruke iz rasprave i glasnogovornika koji će vaše zaključke predstaviti cijeloj skupini. Glasnogovornik može pripremiti prezentaciju s jednom ili dvije sličice sa zaključcima.

Na kraju možete voditi panel-raspravu i donijeti zaključke cijelog razreda ili skupine.

Možete napisati članak za svoj školski list ili za gradske novine i o svojem radu obavijestiti lokalnu zajednicu.

U raspravi ćete uočiti koliko su vaša razmišljanja i stavovi različiti. To je u redu. Naučit ćete poštovati druge bez obzira što se ne slažu u svemu s vama. Naučit ćete da u dijalogu možete doći do zajedničkih zaključaka koji doprinose rješavanju nekog problema u vašoj društvenoj zajednici ili ostvarivanju zajedničkih ciljeva razvoja, odnosno, zajedničkoj dobrobiti. Ako imate problema u raspravi, bilo bi dobro da se na početku dogovorite koju zajedničku dobrobit želite postići.

ZAKLJUČAK

Volonteri su ljudi velikog srca! Hvala svim humanitarnim organizacijama, udrugama i volonterima što postoje!

VARAŽDIN – GRAD KREATIVACA I INOVATORA

Mašta može svašta

Neki ljudi vide stvari kakve jesu i pitaju „Zašto?“,
ja sanjam o stvarima koje nikad nisu bile i pitam „Zašto ne?“

G. B. Shaw

Čovjek je i kreativno biće, stalno u potrazi za pronalaženjem novih rješenja koja će mu poboljšati životne i radne uvjete (inovatori) ili osoba koja promatra svijet oko sebe na svoj način i stvara umjetnička djela (kreativci). Možemo reći da su oni zapravo povezani na neki način jer inovatori su istovremeno i kreativci i obrnuto, kreativci često imaju inovativna rješenja u svojim djelima. Još nešto im je zajedničko, i jedni i drugi trebaju imati mnogo mašte.

Kaže se da djeca imaju mnogo mašte, što je odlično za početak. No, ako sve ostane samo na mašti, tada nećemo imati umjetnička djela ni inovacije. Za sve što želimo stvoriti, potrebno je uložiti trud i rad, zatim treba biti uporan kako bismo od ideje došli do proizvoda, a na kraju taj proizvod treba pronaći put do korisnika/kupca. Ovako objašnjen put od mašte do proizvoda možda izgleda jednostavno, ali u svakodnevnom životu nije lako uspjeti ni inovatorima ni kreativcima. Neki će uspjeti ostvariti svoje snove te će svoje vještine razvijati i usavršavati u slobodno vrijeme kao hobi, a nekima će njihove vještine postati zanimanje.

Zamislite da izvrsno crtate, slikate ili modelirate. Odlučili ste da je to ono što želite raditi u životu i od čega želite živjeti. Mislite kako ćete svojim talentom bez problema stvoriti mnoga umjetnička djela i postati poznati, priznati i slavni u svijetu likovne umjetnosti. Ali treba razmisliti i odgovoriti na nekoliko pitanja prije negoli odlučite postati umjetnik: Je li dovoljno imati samo talent ili se trebate i školovati, usavršiti svoj talent? Kako ćete na početku stvaranja pribaviti novac za slikarska platna i pribor? Gdje ćete izlagati svoje slike da bi ih drugi mogli vidjeti? Hoće li vaši radovi postati umjetnička djela? Konkurencija je velika, zašto bi netko kupio baš vaše umjetničko djelo? Ova pitanja nisu ovdje da vas obeshrabre u želji za stvaranjem, samo vam pomažu shvatiti kako je za uspjeh svakog pojedinca potreban spoj mašte i realnosti, ali i pomoć drugih osoba.

Važno je svoje želje, sposobnosti i vještine razvijati već sad na najbolji mogući način i tada uspjeh neće izostati. Možete se za početak uključiti u brojne izvannastavne ili izvanškolske aktivnosti. Jedna od njih su i mladi inovatori (robotičari) koji za svoj rad osvajaju brojne nagrade i priznanja na međunarodnim natjecanjima.

Veliku podršku mladim poduzetnicima, umjetnicima, kreativcima i inovatorima u Varaždinu pruža Tehnološki park Varaždin. To je jedno od mjesta gdje mašta zaista postaje stvarnost.

RASPRAVITE U GRUPAMA I ODGOVORITE NA PITANJA

1. Što znači biti kreativan i inovativan?
2. Što je sve potrebno za uspjeh u nekom kreativnom poslu?
3. Imaju li djeca mogućnosti izraziti svoju kreativnost i gdje?

RAZMISLITE/RASPRAVITE

- ❑ Kojoj skupini pripadate, onima koji pitaju zašto i traže odgovore koji su već negdje zapisani i objašnjeni ili onima koji pitaju zašto ne i nude nova rješenja, stvaraju novu budućnost?
- ❑ Koji je izum najviše pridonio čovječanstvu? U raspravi svatko ima pravo na svoje mišljenje i svaki sudionik rasprave svoje mišljenje treba obrazložiti.
- ❑ Prenose li lokalni mediji dovoljno informacija o uspješnim pojedincima iz prošlosti i sadašnjosti Varaždina i okolice?

ISTRAŽITE

- ❑ Proučite Zakon o autorskim pravima i članke stručnih osoba o razvoju dječje kreativnosti.
- ❑ Istražite tko su važne osobe iz prošlosti i sadašnjosti koje su doprinijele razvoju društva svojim znanjem, kreativnošću i inovativnošću.
- ❑ Proučite na internetu koje se udruge nalaze u Varaždinu na adresi Graberje 33 i/ili čime se sve bave u Tehnološkom parku Varaždin. Uz učiteljevu pomoć, povežite se s nekima od njih na internetu, upoznajte se s njihovim radom i surađujte s njima na nekim projektima (ako je to moguće, s obzirom na njihovu djelatnost).
- ❑ Posjetite u Varaždinu Trg tradicijskih obrta, Park kreative (Špancirfest) ili neko slično mjesto na kojem se okupljaju kreativci. Napravite intervju s njima, pitajte ih kako je izgledao njihov put od ideje do proizvoda, a onda

napišite članak za mrežnu stranicu svoje škole, dječji časopis ili lokalne novine.

PREDLOŽITE

- ❑ Živimo u 21. stoljeću, u svijetu tehnologije. U svom domu ili u svojoj zajednici svakodnevno vidiš i/ili koristiš različite uređaje. Postoji li neki uređaj koji bi trebalo poboljšati? Ako za neku ljudsku aktivnost još nema izuma, bi li ga trebalo izmisliti?
- ❑ Predložite kako možete pomoći sebi ili drugoj djeci da izvanškolske aktivnosti, koje potiču kreativnost, budu dostupne svima bez obzira na mjesto stanovanja ili financijske mogućnosti.

POPIŠI NOVE POJMOVE S KOJIMA SI SE SUSREO I NAVEDI NJIHOVO ZNAČENJE

- inovatori
- kreativci
- izum
- dječja kreativnost
- autorska prava

PRIMJER DOBRE PRAKSE

Svaki napredak tehnologije i društva u cjelini temelji se na poznavanju i usavršavanju postignuća iz prošlosti. Neki predmeti koje danas koristimo, možda će za desetak godina biti neobični i neće se više upotrebljavati. Zato je jedan od projekta odraslih i djece u Varaždinu bilo zakapanje vremenske kapsule u Parku mladih. Više o tome možete saznati na poveznici:

<https://varazdinski.net.hr/vijesti/drustvo/3266993/ostavljen-trag-u-varazdinu-na-50-godina-polozena-vremenska-kapsula-u-njoj-je-dio-nase-kulture/>

UPUTE ZA RAD:

Rasporedite se u manje grupe (od tri do pet učenika). Ovu vježbu možete napraviti i koristeći internetski komunikacijski kanal (chat). Raspravite o pitanjima, donesite zajedničke zaključke. Većinom glasova izaberite moderatora rasprave, zapisničara koji zapisuje najvažnije poruke iz rasprave i glasnogovornika koji će vaše zaključke predstaviti cijeloj skupini. Glasnogovornik može pripremiti prezentaciju s jednom ili dvije sličice sa zaključcima.

Na kraju možete voditi panel-raspravu i donijeti zaključke cijelog razreda ili skupine.

Možete napisati članak za svoj školski list ili za gradske novine i o svojem radu obavijestiti lokalnu zajednicu.

U raspravi ćete uočiti koliko su vaša razmišljanja i stavovi različiti. To je u redu. Naučit ćete poštovati druge bez obzira što se ne slažu u svemu s vama. Naučit ćete da u dijalogu možete doći do zajedničkih zaključaka koji doprinose rješavanju nekog problema u vašoj društvenoj zajednici ili ostvarivanju zajedničkih ciljeva razvoja, odnosno, zajedničkoj dobrobiti. Ako imate problema u raspravi, bilo bi dobro da se na početku dogovorite koju zajedničku dobrobit želite postići.

ZAKLJUČAK

Potaknite maštu, budite kreativni i inovativni sa znanjem koje stječete, ostavite svoj trag budućim generacijama!

BRINEMO SE O OKOLIŠU

Postoji nekoliko rečenica koje ste sigurno mnogo puta čuli ili pročitali, a odnose se na okoliš:

Imamo prirodne ljepote.

Prirodu trebamo čuvati!
Trebamo živjeti u suživotu s prirodom.
Ne gazi po travi!

Ljudi zagađuju prirodu.

Više cvijeća, manje smeća!
Otpad treba razvrstavati i reciklirati.
Automobili i tvornice zagađuju prirodu.
Umjesto plastičnih vrećica koristite platnene.

Umjesto daljnjeg nabiranja rečenica, potrebno je postaviti pitanja: Što svaki pojedinac čini za prirodu i okoliš? Možemo li u budućnosti učiniti još više?

Postoje prekrasna mjesta u našem kraju na koja ljudi odlaze kako bi proveli slobodno vrijeme u prirodi. Znamo da je boravak na svježem zraku potreban za naše zdravlje. Zato šetite parkovima, trčite šumama, uz potoke, rijeke ili jezera, vozite bicikle... I budite dobri domaćini turistima koji dolaze.

Kad ste u prirodi, ne ostavljajte smeće oko sebe, zato i postoje kante za smeće, a reciklažno dvorište za krupni otpad. Divlja odlagališta nisu ono što želimo u svom okolišu. Iako se redovito provode razne akcije čišćenja okoliša od smeća, a uvedene su i novčane kazne za one koji ne čuvaju prirodu, nažalost, još uvijek postoje ljudi koji bacaju smeće u prirodu. Pročitajte članak i pogledajte jednu od brojnih fotografija koja pokazuju kako izgledaju neki dijelovi prirode u našoj blizini i razmislite želite li gledati ovakve prizore šetajući u Dravskoj park-šumi:

<https://emedjimurje.net.hr/vijesti/drustvo/3003227/odlagalista-uz-dravu-drasti-cne-kazne-za-one-koji-ilegalno-odbace-otpad/>

Nešto je bolja situacija u samom gradu. Ljudi su postali odgovorniji, koriste kante za smeće, u školama i svojim kućanstvima razvrstavaju otpad u posebne kante ili spremnike, u šetnji s ljubimcima imaju biorazgradive vrećice, što pokazuje da građani polako razvijaju ekološku svijest.

U posljednje vrijeme, na rubnim dijelovima grada umjesto odlagališta smeća pojavljuju se urbani vrtovi. Ljudi koji žive u stambenim zgradama i nemaju svoja dvorišta ili vrtove, dobili su priliku obrađivati vrtove. To je dobar primjer kako ljudi, kad se udruže, čine odlične stvari za sebe i zajednicu. Jednako tako, i škole imaju ili dobivaju svoje vrtove, učionice na otvorenom... Sve ovo pokazuje da je započeo povratak prirodi prema nekoj novoj zelenoj budućnosti.

RASPRAVITE U GRUPAMA I ODGOVORITE NA PITANJA

1. Čime se sve zagađuje priroda?
2. Što je učinjeno da bi se očistila priroda od smeća i spriječila daljnja zagađenja prirode?
3. Koji se sve otpad razvrstava, kojih su boja poklopci kanta za smeće i što u njih odlažemo?

RAZMISLITE/RASPRAVITE

- ❑ Postaju li ljudi odgovorniji prema prirodi ili ne?
- ❑ Koliko je razvijena ekološka svijest u Varaždinu u odnosu na ostale gradove u Republici Hrvatskoj?

ISTRAŽITE

- ❑ Istražite koje lokacije na Dravi dokazuju da je moguće ostvariti suživot čovjeka i prirode.
- ❑ Pronađite lokacije na kojima su Čudesni vrtovi i Zlatni vrtovi te koje projekte ima udruga "Gredica" sa školama, a koje s lokalnom zajednicom.
- ❑ Povežite se s pomoću digitalnih tehnologija s nekoliko škola iz ostalih krajeva naše domovine. Usporedite ekološku situaciju u svojim zajednicama.

- ☐ Istražite gdje će otpad iz vaše škole završiti.
- ☐ Kreativni ljudi našeg kraja pretvaraju otpad u uporabne predmete. Istražite primjere dobre prakse.
- ☐ Koje sve ekološke akcije redovito provode odrasli, a koje djeca?

PREDLOŽITE

- ☐ Što se još može učiniti za zaštitu okoliša u našem gradu i okolici?

POPIŠI NOVE POJMOVE S KOJIMA SI SE SUSREO I NAVEDI NJIHOVO ZNAČENJE

- zaštita prirode
- reciklažna dvorišta
- razvrstavanje otpada

PRIMJER DOBRE PRAKSE

Razvrstavanje otpada važna je aktivnost za zajednicu. I onda kada mislimo da razvrstavamo sav otpad na dobar način, pojavi se neka nova ideja, neki novi projekt za učinkovitije i ekonomičnije gospodarenje otpadom. Uvijek se može bolje!

<https://varazdin.hr/novosti/nove-kante-odlaganje-pelena-7224/>

UPUTE ZA RAD

Rasporedite se u manje grupe (od tri do pet učenika). Ovu vježbu možete napraviti i koristeći internetski komunikacijski kanal (chat). Raspravite o pitanjima, donesite zajedničke zaključke. Većinom glasova izaberite moderatora rasprave, zapisničara koji zapisuje najvažnije poruke iz rasprave i glasnogovornika koji će vaše zaključke predstaviti cijeloj skupini. Glasnogovornik može pripremiti prezentaciju s jednom ili dvije sličice sa zaključcima.

Na kraju možete voditi panel-raspravu i donijeti zaključke cijelog razreda ili skupine.

Možete napisati članak za svoj školski list ili za gradske novine i o svojem radu obavijestiti lokalnu zajednicu.

U raspravi ćete uočiti koliko su vaša razmišljanja i stavovi različiti. To je u redu. Naučit ćete poštovati druge bez obzira što se ne slažu u svemu s vama. Naučit ćete da u dijalogu možete doći do zajedničkih zaključaka koji doprinose rješavanju nekog problema u vašoj društvenoj zajednici ili ostvarivanju zajedničkih ciljeva razvoja, odnosno, zajedničkoj dobrobiti. Ako imate problema u raspravi, bilo bi dobro da se na početku dogovorite koju zajedničku dobrobit želite postići.

ZAKLJUČAK

Mi smo dio prirode, ali imamo i odgovornost za njezino očuvanje. Zato učinimo sve da ona bude prostor u kojem ćemo rado svakodnevno boraviti.

VARAŽDINSKA GRADSKA TRŽNICA

Glavna gradska tržnica nalazi se u samom središtu grada. U svom prostoru omogućuje lokalnim proizvođačima izravnu prodaju voća, povrća, mliječnih i mesnih proizvoda, cvijeća. Prodavači moraju imati certifikate (potvrde) kojima dokazuju da su njihovi proizvodi domaći i kvalitetni.

U okolici grada postoje mnoga domaćinstva koja se bave poljoprivredom pa tako svježi proizvodi brzo dođu s polja do klupa na tržnici. A klupa ima više od 300, što znači da je velika ponuda proizvoda.

Kako u tom mnoštvu prepoznati one najbolje proizvođače?

Svaki kupac bira proizvode koji su po njegovu mišljenju najbolji.

RASPRAVITE U GRUPAMA I ODGOVORITE NA PITANJA

1. Koja je najveća prednost postojanja gradske tržnice?
2. Koje sve domaće proizvode možemo kupiti na tržnici?
3. Kako odabrati proizvod ako je ponuda velika?

RAZMISLITE/RASPRAVITE

- ☐ Stavite se u ulogu proizvođača. Zamislite da imate svoje poljoprivredno gospodarstvo. Što biste uzgajali, tko bi vaše proizvode prodavao na tržnici te kako biste svoj proizvod i sve njegove kvalitete predstavili kupcima?
- ☐ Razmislite i međusobno raspravite o tome tko kupuje prehrambene proizvode na tržnici i zašto, a tko ih kupuje u trgovinama i zašto.
- ☐ Što bi se dogodilo kada bi poljoprivrednici prestali proizvoditi svoje proizvode?

ISTRAŽITE

- ☐ Osim glavne tržnice, koje još lokacije koje spadaju pod nadležnost tržnice i što se na tim mjestima prodaje?
- ☐ Što tržnica tijekom cijele godine čini kako bi potaknula više ljudi da kupuju robu u njihovom prostoru? Koja se događanja organiziraju na tržnici?

- ❑ Posjetite tržnicu kao kupci, usporedite proizvode, cijene... Ako vaša škola ima svoj vrt ili neke druge proizvode koje izrađuju učenici, pokušajte jedan dan biti u ulozi prodavača. Usporedite svoja iskustva i istaknite prednosti i nedostatke kupaca i proizvođača/prodavača.
- ❑ Gradska tržnica organizira i za djecu neke manifestacije. Istražite koje su to i koji im je cilj.
- ❑ Istražite što sve poljoprivrednici svakodnevno rade kako bi mogli živjeti od prodaje svojih proizvoda. Ako ste u mogućnosti, posjetite poljoprivredno gospodarstvo. Raspitajte se što oni čine s voćem i povrćem koje nisu uspjeli prodati, a počelo se kvariti.
- ❑ Istražite što je digitalna poljoprivreda.
- ❑ Poljoprivreda je samo jedan dio gospodarstva ovoga kraja. Istražite koje su ostale grane gospodarstva. Pronađite povezanost među njima.
- ❑ Istražite kakvu ulogu za gospodarstvo ima Razvojna agencija za Sjever – DAN.

PREDLOŽITE

- ❑ Što se može učiniti da bi dugoročno svaki proizvođač mogao prodati sve što proizvede?
- ❑ Postoje li još neke lokacije u gradu na kojima bi trebalo otvoriti manji prostor tržnice?

POPIŠI NOVE POJMOVE S KOJIMA SI SE SUSREO I NAVEDI NJIHOVO ZNAČENJE

- gradska tržnica
- poljoprivredno gospodarstvo
- posao poljoprivrednika
- potvrda o kvaliteti domaćeg proizvoda
- kupac

PRIMJER DOBRE PRAKSE

<https://www.varazdinskiplac.hr/index.php?content=novosti&id=321>

UPUTE ZA RAD:

Rasporedite se u manje grupe (od tri do pet učenika). Ovu vježbu možete napraviti i koristeći internetski komunikacijski kanal (chat). Raspravite o pitanjima, donesite zajedničke zaključke. Većinom glasova izaberite moderatora rasprave, zapisničara koji zapisuje najvažnije poruke iz rasprave i glasnogovornika koji će vaše zaključke predstaviti cijeloj skupini. Glasnogovornik može pripremiti prezentaciju s jednom ili dvije sličice sa zaključcima.

Na kraju možete voditi panel-raspravu i donijeti zaključke cijelog razreda ili skupine.

Možete napisati članak za svoj školski list ili za gradske novine i o svojem radu obavijestiti lokalnu zajednicu.

U raspravi ćete uočiti koliko su vaša razmišljanja i stavovi različiti. To je u redu. Naučit ćete poštovati druge bez obzira što se ne slažu u svemu s vama. Naučit ćete da u dijalogu možete doći do zajedničkih zaključaka koji doprinose rješavanju nekog problema u vašoj društvenoj zajednici ili ostvarivanju zajedničkih ciljeva razvoja, odnosno, zajedničkoj dobrobiti. Ako imate problema u raspravi, bilo bi dobro da se na početku dogovorite koju zajedničku dobrobit želite postići.

ZAKLJUČAK

Za uspjeh u svakom poslu potrebno je znanje i trud, ali i dobro planiranje, organizacija i povezivanje radi napretka zajednice.

SPORT U VARAŽDINU

Razvoj sporta u Varaždinu počinje 1819. godine osnivanjem Streljačkog društva. Od tada do danas osnovano je mnogo sportskih klubova, udruga i društava u kojima se djeca i odrasli mogu amaterski ili profesionalno baviti raznim sportovima. Zanimljiv je podatak da trenutačno na popisu Zajednice sportskih udruga Grada Varaždina postoje 123 registrirana sportska kluba, društava ili udruga. Brojka pokazuje da vlada velik interes građana za sportske aktivnosti. Upravo su zbog toga sagrađene sportske dvorane, napravljeni brojni sportski tereni i razni drugi sportski prostori.

Ovako velik interes za sport, uz angažman brojnih poznatih sportskih stručnjaka, rezultirao je organizacijom mnogih sportskih natjecanja koja imaju u gradu već dugogodišnju tradiciju održavanja. Na tim, ali i međunarodnim natjecanjima, varaždinski sportaši ostvaruju odlične rezultate i osvajaju medalje.

Sve to pokazuje da u našoj zajednici postoji tradicija tjelovježbe i sportskih aktivnosti, a i statistički podaci potvrđuju kako kod nas zaista vrijedi izreka *U zdravom tijelu, zdrav duh*. Sportski duh i odlični rezultati prenose se i na ostala područja života i rada zajednice. Sport i tjelovježba utječu na zdravlje ljudi i povezano je s pravima djeteta na zdrav život prema Konvenciji o pravima djeteta.

RASPRAVITE U GRUPAMA I ODGOVORITE NA PITANJA

1. Koliko dugo postoji sport u Varaždinu?
2. Imaju li građani sve potrebne uvjete za bavljenje sportom?
3. Što potiče ljude da se bave sportskim aktivnostima?

RAZMISLITE/RASPRAVITE

- ☐ Je li Tjelesna i zdravstvena kultura nastavni predmet koji većina učenika vaše škole voli ili ne voli?

- ☐ S obzirom na opremu i uvjete u školskoj sportskoj dvorani, uključujući i vanjske sportske terene, koliko različitih sportova možete provoditi u svojoj školi na redovnoj nastavi ili izvannastavnim aktivnostima?

ISTRAŽITE

- ☐ Istražite koliko je učenika vaše škole uključeno u sportske izvannastavne ili izvanškolske aktivnosti.
- ☐ Svaka škola odabire učenika/učenicu koji su u tom trenutku sportski uzori škole. Koji su kriteriji i način odabira sportskih uzora? Poštuje li se pritom pravo svakog učenika na glasanje?
- ☐ Proučite tko su najuspješniji sportaši u prošlosti i sadašnjosti. Usporedite sportove u kojima su postigli svoje uspjehe i donesite neke zaključke.
- ☐ Potražite statističke podatke o članovima svih sportskih klubova, društava i udruga koje trenutačno postoje i pokušajte saznati tko od njih broji najviše članova, odnosno, kojim se sportom bavi najveći broj ljudi u zajednici.
- ☐ Pozovite u goste profesionalnog sportaša. Tako ćete saznate pojedinosti o sportskom životu, dobrim i lošim stranama profesionalnog sporta, sportskoj prehrani, njihovu zdravlju, načinu na koji su se istovremeno školovali i aktivno bavili sportom, kako izgleda jedan njihov uobičajen dan.
- ☐ Kako se financiraju različita sportska društva, klubovi ili zajednice? Tko plaća trenere, dvorane za treninge, putovanja na natjecanja, sportsku opremu? Zamislite da ste vi odgovorna osoba koja ima godišnji proračun za sport u gradu i trebate ga pravedno razdijeliti registriranim klubovima, udrugama ili društvima. Prema kojim biste kriterijima raspodijelili novčana sredstva?
- ☐ Napišite popis svih sportskih događanja u Varaždinu tijekom jedne kalendarske godine.

PREDLOŽITE

Što biste predložili predstavnicima lokalne vlasti kao sljedeći projekt koji bi donio nešto novo i/ili bolje u sportski život grada?

POPIŠI NOVE POJMOVE S KOJIMA SI SE SUSREO I NAVEDI NJIHOVO ZNAČENJE

- početak sporta u Varaždinu
- dobrobiti bavljenja tjelovježbom
- profesionalni sportaš
- pravo djeteta na zdrav život
- Konvencija o pravima djeteta

PRIMJER DOBRE PRAKSE

U sklopu nastave Tjelesne i zdravstvene kulture svi bi učenici trebali naučiti plivati. Škole nemaju bazene da bi se mogla realizirati obuka neplivača, ali uvijek postoji neko rješenje:

<https://varazdinski.net.hr/vijesti/drustvo/3322059/gradski-bazeni-varazdin-tijek-om-zimskih-praznika-organiziraju-skolu-plivanja-testirano-432-ucenika/>

UPUTE ZA RAD:

Rasporedite se u manje grupe (od tri do pet učenika). Ovu vježbu možete napraviti i koristeći internetski komunikacijski kanal (chat). Raspravite o pitanjima, donesite zajedničke zaključke. Većinom glasova izaberite moderatora rasprave, zapisničara koji zapisuje najvažnije poruke iz rasprave i glasnogovornika koji će vaše zaključke predstaviti cijeloj skupini. Glasnogovornik može pripremiti prezentaciju s jednom ili dvije sličice sa zaključcima.

Na kraju možete voditi panel-raspravu i donijeti zaključke cijelog razreda ili skupine.

Možete napisati članak za svoj školski list ili za gradske novine i o svojem radu obavijestiti lokalnu zajednicu.

U raspravi ćete uočiti koliko su vaša razmišljanja i stavovi različiti. To je u redu. Naučit ćete poštovati druge bez obzira što se ne slažu u svemu s vama. Naučit ćete da u dijalogu možete doći do zajedničkih zaključaka koji doprinose rješavanju nekog problema u vašoj društvenoj zajednici ili ostvarivanju zajedničkih ciljeva razvoja, odnosno, zajedničkoj dobrobiti. Ako imate problema u raspravi, bilo bi dobro da se na početku dogovorite koju zajedničku dobrobit želite postići.

ZAKLJUČAK

Sport i sportske aktivnost u Varaždinu postoje više od 200 godina. Dobrobit bavljenja bilo kakvom vrstom tjelovježbe velika je, zato je obavezno stavi na popis svojih tjednih aktivnosti.

VARAŽDIN – GRAD BICIKALA

Bicikli su najmasovnije prijevozno sredstvo kojim se građani koriste vozeći se gradskim i prigradskim prometnicama ili biciklističkim stazama. Pri tom, biciklisti, baš kao i ostali sudionici prometa, trebaju poznavati i poštovati Zakon o sigurnosti prometa na cestama.

Pridržavaju li se svi biciklisti prometnih propisa?

Najčešće pogreške biciklista koje uočavaju građani i ostali sudionici prometa:

- kretanje biciklista pločnicima ili pješničkim zonama čime ugrožavaju pješake
- nepropisno prelaženje preko ulice čime dovode u opasnost sebe, ali i ostala vozila
- neispravnost bicikla (bez svjetla ili kočnica)
- kretanje u uvjetima smanjene vidljivosti: nemaju svi biciklisti obavezne reflektirajuće prsluke pa nisu dovoljno uočljivi u prometu
- mlađa djeca na biciklima bez pratnje odrasle osobe.

Na koje probleme upozoravaju biciklisti?

- potrebno je urediti više biciklističkih staza u gradu i okolici, a postojeće redovito održavati
- motorna vozila ponekad oduzimaju prednost biciklistima na raskrižjima
- treba osigurati više čuvanih parkirnih mjesta za bicikle u gradu
- više pozornosti treba posvetiti krađama bicikla i spriječiti ih.

Ovo su neki primjeri različitih mišljenja. U demokratskom društvu svatko ima pravo na svoje mišljenje, ali i uvažavanje drukčijeg mišljenja zbog uspostave uzajamnog razumijevanja i uvažavanja različitosti.

Važno je da na temelju lošeg ponašanja pojedinaca ne donosimo zaključke koji se odnose na cijelu zajednicu ili određene skupine unutar zajednice. To vodi u stvaranje stereotipa i predrasuda koje otežava demokratski dijalog među pripadnicima društvene zajednice. Tako, na primjer, ne možemo govoriti kako se svi biciklisti ne pridržavaju prometnih pravila ili kako se ništa ne čini kako bi

se spriječile krađe bicikla. Svaki sudionik prometa mora preuzeti svoj dio odgovornosti za ponašanje, i kao sudionika u prometu i kao pojedinca u zajednici.

RASPRAVITE U GRUPAMA I ODGOVORITE NA PITANJA

1. Zašto je velik broj biciklista na prometnicama grada i okolice?
2. Koje su prednosti vožnje biciklom?
3. U čemu griješe neki biciklisti?
4. Imaš li svoj bicikl i poštuješ li prometne propise?

RAZMISLITE/RASPRAVITE

- ❑ Jedan od problema biciklista česte su krađe bicikala. Čija je odgovornost veća: osobna odgovornost svakog biciklista u zaštiti vlastite imovine ili odgovornost zajednice u zaštiti imovine svih članova zajednice?
- ❑ Jesu li organizirane učeničke biciklijade prilika za vježbanje sigurnog kretanja prometnicama ili misliš da su korisne, ali ne za tu svrhu?

ISTRAŽITE

- ❑ Istražite koliko učenika vaše škole dolazi biciklima na nastavu.
- ❑ Kako biste se bolje upoznali s prometnim propisima, uključite se u edukacije za učenike koje provode djelatnici MUP-a ili neke druge stručne osobe.
- ❑ Istražite mogućnosti sufinanciranja kupnje bicikla ili popravka bicikla u svojoj zajednici.
- ❑ Zamislite da ste naručili novi bicikl internetom. Kad ste platili i preuzeli kupljeni proizvod, ustanovili ste da boja bicikla nije onakva kakvu ste naručili, a na biciklu postoje i neka manja oštećenja nastala prilikom dostave. Što biste učinili? Koja potrošačka prava imate i kome se možete obratiti za pomoć u ostvarivanju svojih prava?
- ❑ Na stranicama MUP-a postoji mogućnost registracije bicikla. Istražite koje su prednosti ako to učinite. Provedite anketu u školi i saznajte koliko učenika zna taj podatak.

PREDLOŽITE

Kako biste vi riješili problem parkirališta za bicikle ispred svoje škole ili na nekom drugom mjestu u gradu?

POPIŠI NOVE POJMOVE S KOJIMA SI SE SUSREO I NAVEDI NJIHOVO ZNAČENJE

- učenik biciklist
- prava i odgovornosti bicikliste
- stereotipi
- predrasude

PRIMJER DOBRE PRAKSE

<https://varazdinski.net.hr/vijesti/drustvo/3195045/otvoren-prometni-poligon-z-a-pjesake-i-bicikliste-u-vi-os/>

UPUTE ZA RAD

Rasporedite se u manje grupe (od tri do pet učenika). Ovu vježbu možete napraviti i koristeći internetski komunikacijski kanal (chat). Raspravite o pitanjima, donesite zajedničke zaključke. Većinom glasova izaberite moderatora rasprave, zapisničara koji zapisuje najvažnije poruke iz rasprave i glasnogovornika koji će vaše zaključke predstaviti cijeloj skupini. Glasnogovornik može pripremiti prezentaciju s jednom ili dvije sličice sa zaključcima.

Na kraju možete voditi panel-raspravu i donijeti zaključke cijelog razreda ili skupine.

Možete napisati članak za svoj školski list ili za gradske novine i o svojem radu obavijestiti lokalnu zajednicu.

ZAKLJUČAK

Svi učenici i građani u demokratskom društvu pozvani su na sudjelovanje u donošenju razrednih pravila ili zakona u društvu. Zbog toga ne smiju kršiti svoja pravila i zakone. Kad je potrebno, učenici i građani znaju se zauzeti za svoja prava – građanska, ljudska, potrošačka.

Varaždin – grad kulture

Na karti svijeta Varaždin je samo jedan od mnogobrojnih gradova. Međutim, ima bogatu prošlost i prepoznatljiv je diljem svijeta.

Kada biste slučajne prolaznike pitali po čemu je grad najpoznatiji, dobili biste različite odgovore: Stari grad, palače, Špincerfest, Glazbena škola, purgari, Barokne večeri, Muzej kukaca, groblje... Ali nije važno po čemu je grad najpoznatiji, već da ima mnoštvo zanimljivih sadržaja, za svakoga ponešto, te da njeguje kulturnu i povijesnu baštinu, ali ima i sve pogodnosti suvremenog grada.

RASPRAVITE U GRUPAMA I ODGOVORITE NA PITANJA

1. Što posjetitelje privlači u naš grad?
2. Zašto bi netko poželio živjeti baš u Varaždin?

RAZMISLITE/RASPRAVITE

- ❑ Koja je uloga Turističke zajednice u predstavljanju grada, a koju ulogu u tome imaju pojedinci (lokalni čelnici, uspješni gospodarstvenici, sportaši, građani...)?
- ❑ Što, po vašem mišljenju, više privlači turiste, kulturno-povijesna baština ili kulturna događanja?

ISTRAŽITE

- ❑ Istražite podatke koliko učenici vaše škole (ili općenito građani) posjećuju muzejske postavne, odlaze na kazališne predstave, koncerte... Možemo li reći da građani imaju razvijenu naviku posjećivanja kulturnih događanja?
- ❑ Napravite procjenu koliko grad u jednoj godini ulaže financijskih sredstava za kulturu, a zatim potražite stvarne podatke i usporedite ih.
- ❑ Napišite popis varaždinskih znamenitosti.

PREDLOŽITE

- ❑ U Varaždin na jednodnevne izlete ili školske ekskurzije dolaze učenici iz svih hrvatskih krajeva. Preuzmite ulogu turističkog vodiča i osmislite kamo biste ih sve vodili, što biste im mogli pokazati u jednodnevnom razgledavanju grada. Sami odredite za koje bi učenike bio namijenjen vaš plan razgledavanja.
- ❑ Napišite popis varaždinskih znamenitosti. Istražite je li potrebno neke od njih obnoviti ili na neki način osuvremeniti. Svoje mišljenje i prijedloge uputite lokalnim čelnicima. Pripreme za ulogu turističkog vodiča napravite u manjim grupama, kako je opisano u prethodnim poglavljima. Svaka grupa većinom glasova izabire svog turističkog vodiča koji će predstaviti njihove prijedloge.

POPIŠI NOVE POJMOVE S KOJIMA SI SE SUSREO I NAVEDI NJIHOVO ZNAČENJE

- turistički proizvod (brend)
- varaždinski turistički proizvodi (brendovi)
- Turistička zajednica grada Varaždina
- kultura

PRIMJER DOBRE PRAKSE

Kako grad promovirati u svijetu?

<https://www.varazdinske-vijesti.hr/kultura-i-scena/grad-varazdin-stari-grad-prijavljen-za-oznaku-europske-bastine-45576/>

UPUTE ZA RAD

Rasporedite se u manje grupe (od tri do pet učenika). Ovu vježbu možete napraviti i koristeći internetski komunikacijski kanal (chat). Raspravite o pitanjima, donesite zajedničke zaključke. Većinom glasova izaberite moderatora rasprave, zapisničara koji zapisuje najvažnije poruke iz rasprave i glasnogovornika koji će vaše zaključke predstaviti cijeloj skupini.

Glasnogovornik može pripremiti prezentaciju s jednom ili dvije sličice sa zaključcima.

Na kraju možete voditi panel-raspravu i donijeti zaključke cijelog razreda ili skupine.

Možete napisati članak za svoj školski list ili za gradske novine i o svojem radu obavijestiti lokalnu zajednicu.

ZAKLJUČAK

Njegujte običaje, čuvajte baštinu i dajte svoj doprinos u daljnjem razvoju kulturnog identiteta zajednice.

ZAJEDNICU ČINE POJEDINCI SA SVIM SLIČNOSTIMA I RAZLIKAMA

Pokušajte nabrojiti tri sličnosti i tri razlike među svojim vršnjacima. Što lakše uočavate kod drugih osoba, sličnosti ili razlike?

Jeste li se ikad zapitali kako ljudi mogu istovremeno pripadati zajednici, određenim skupinama unutar zajednice, a da pritom budu i individualci koji imaju svoje stavove, interese, želje, potrebe i ciljeve? Odgovor na to pitanje nije jednostavan.

Sve je moguće ako shvatite da svi imate prava i obveze, a osnovno je pravo svakog pojedinca da ga zajednica uvažava sa svim njegovim različitostima. Ako jedni druge uvažavamo, ako svi poštuju zakone i osnovna ljudska prava, tada različitosti postaju bogatstvo i prednost u razvoju zajednice.

RASPRAVITE U GRUPAMA I ODGOVORITE NA PITANJA

1. Kako se zajednica treba odnositi prema individualnim razlikama svakog pojedinca?
2. Što svaki pojedinac kao dio zajednice treba poštovati?

RAZMISLITE/RASPRAVITE

- ☐ Koje biste ljudske osobine (osobnosti) istaknuli kao vrline u društvenim odnosima, a koje kao mane?
- ☐ Što za vas znači pojam tolerancija?

ISTRAŽITE

- ☐ U školi provedite anketu i pokušajte saznati koliko učenika ima problem jer im se netko ruga zbog izgleda, govorne mane, loših ocjena ili bilo koje druge osobine, zbog čega se osjećaju loše i izdvojeno iz zajednice.
- ☐ Proučite statističke podatke (Popis stanovništva RH) i u njima pronađite razlike među ljudima. Istražite kako su se prikupljali ti podaci.
- ☐ Koji su pojedinci ili skupine ljudi u povijesti zaslužni za uvažavanje jednakih prava svim ljudima? S kojim problemima se i danas susreću pojedinci u kršenju osnovnih ljudskih prava?

PREDLOŽITE

Što možete učiniti kako bi učenici vaše škole naučili poštovati jedni druge, ali i učitelje, roditelje i sve ostale ljude?

POPIŠI NOVE POJMOVE S KOJIMA SI SE SUSREO I NAVEDI NJIHOVO ZNAČENJE

PRIMJER DOBRE PRAKSE

Svojim ponašanjem prema drugima budite primjer drugima.

UPUTE ZA RAD

Rasporedite se u manje grupe (od tri do pet učenika). Ovu vježbu možete napraviti i koristeći internetski komunikacijski kanal (chat). Raspravite o pitanjima, donesite zajedničke zaključke. Većinom glasova izaberite moderatora rasprave, zapisničara koji zapisuje najvažnije poruke iz rasprave i glasnogovornika koji će vaše zaključke predstaviti cijeloj skupini. Glasnogovornik može pripremiti prezentaciju s jednom ili dvije sličice sa zaključcima.

Na kraju možete voditi panel-raspravu i donijeti zaključke cijelog razreda ili skupine.

Možete napisati članak za svoj školski list ili za gradske novine i o svojem radu obavijestiti lokalnu zajednicu.

ZAKLJUČAK

Radeći u grupnom radu, radionicama, panel-raspravama u skupini ili razredu, bolje se upoznajemo i razvijamo međuljudske odnose u zajednici prepoznajući i poštujući sličnosti i razlike!

Svaki član zajednice jednako je vrijedan i treba ga poštovati!

OTKRIVAM SVOJE TALENTE KOJIMA ĆU
PRIDONIJETI RAZVOJU
DRUŠTVENE ZAJEDNICE
I BITI AKTIVAN GRAĐANIN

Iskoristite talent koji posjedujete:

*Šume bi bile vrlo tihe kad ne bi pjevala nijedna ptica
osim one koja pjeva najbolje!*

Henry Vam Dyke

Napišite jednu pozitivnu osobinu za svakog učenika u razredu. Zajednički izradite tablicu u koju ćete upisati sve uočene pozitivne osobine učenika. Nadopunjavajte tablicu u sljedećim godinama vašeg odrastanja.

ZAKLJUČAK

Učitelji stvaraju uvjete da učenik bude uspješan. Učenički uspjeh nije ograničen područjem za koje nije pokazao talent, već područjem u kojem je uspješan i koje voli.

U provjerama znanja ne tražimo što učenik ne zna i ne može, što mu slabo ide i ne ograničavamo njegov cjelokupan uspjeh područjem za koje nema talenta, već ga kroz područja u kojima pokazuje uspjeh, vodimo uspješnijem učenju u cjelini.

Poruka o neuspjehu posramljuje ga, a poruka o uspjehu raduje i potiče, učvršćuje njegovo samopouzdanje.

POJEDINAC I LOKALNA ZAJEDNICA

Svoje građanske vještine pokažite na konkretnim primjerima.

1. primjer:

Pokrenite zajednički projekt. Razgovarajte s roditeljima i prijateljima o problemu koji je važan za velik broj ljudi u vašoj društvenoj zajednici.

Prvi korak: demokratskom procedurom među više predloženih problema izaberite jedan koji ćete istraživati i rješavati.

Zamolite učitelja da vam pomogne i vodi vas kroz korake u projektu.

Drugi korak: istraživanje uzroka problema.

Podijelite se u četiri skupine.

1. Novinari provjeravaju ima li u medijima sadržaja vezanih za problem koji istražuju. Zapisuju, evidentiraju i dokumentiraju.

2. Zakonodavci istražuju postoji li zakon koji se odnosi na problem i deklaracije. Provjerava je li problem u okviru Ustava RH. Sve treba evidentirati i dokumentirati.

3. Istraživači sastavljaju anketni upitnik i ispituju učenike u drugim razredima da provjeri što oni misle o problemu i je li problem važan.

4. Znanstvenici uz pomoć učitelja organiziraju intervju sa znanstvenikom ili stručnjakom za problem koji istražuju. Pregledavaju mrežne stranice na internetu. Istražuju ima li o problemu znanstvenih i stručnih tekstova u knjižnici ili na internetu. Dokumentiraju i evidentiraju.

Treći korak: predlaganje politika za rješavanje problema. Pisanje argumenata za i argumenata protiv predloženih politika i raspravljanje.

Četvrti korak: izbor glavne politike i alternativnih politika uz pisanu argumentaciju.

Peti korak: izrada plana akcije za rješavanje problema.

Šesti korak: predlaganje rješenja problema roditeljima na roditeljskom sastanku, drugim učenicima u školi, medijima, predstavnicima vlasti. Ako prijedlog dobije podršku, slijedi primjena predloženog rješenja.

2. primjer:

Druga je mogućnost da od prethodnih tema/naslova odaberete jedan. Napravite istraživački rad/projekt, predložite svoje ideje ili stavove za poboljšanje nečega u zajednici te na kraju svoj rad prezentirajte u školi, gradu, medijima...

Koraci u istraživačkom radu:

- određivanje istraživačkog problema
- istraživanje problema
- planiranje istraživanja (određivanje istraživačkog pitanja, postavljanje teze, planiranje daljnjih koraka)
- prikupljanje podataka
- obrada podataka te donošenje zaključaka/rješenja
- priprema rezultata za prezentaciju
- prezentacija projekta.

POJMOVNIK

A

Argumentirati – svoje mišljenje objasniti s pomoću primjera kojima želite dokazati točnost onog što mislite, predlažete.

B

Brend – naziv za nešto što je drukčije, prepoznatljivo po nečem u odnosu na druge slične proizvode/usluge/gradove (turistički proizvod).

D

DND Varaždin – Društvo „Naša djeca“ Varaždin: udruga koja je nositelj mnogobrojnih aktivnosti vezanih uz djecu u gradu Varaždinu. Postoji od 1951. godine.

Dječji forum – postoji u školama kao izvannastavna aktivnost, a promiče vrednote građanskog odgoja i obrazovanja kao i ostalih međupredmetnih tema. Svaki forum ima svoga voditelja/voditeljicu, a učenici su članovi (forumaši) koji aktivno sudjeluju u zajednici svojim prijedlozima i akcijama.

Divlja odlagališta – mjesta u prirodi koja nisu predviđena za odlaganje otpada, ali na njima, unatoč zabranama, ljudi odlažu svoj otpad i zagađuju prirodu.

Demokratsko društvo – bira među građanima svoje predstavnike vlasti na izborima, a sve važne odluke donose se većinom glasova.

E

Empatija – sposobnost razumijevanja osjećaja drugih osoba. Ako osjećaš da je nekome teško, pokušaj zamisliti kako bi tebi bilo u toj situaciji i što bi ti tada bilo najpotrebnije. Na taj način možeš pomoći drugima jer se možeš s njima poistovjetiti. Postoji i izraz koji objašnjava empatiju : „Probaj ući u cipele druge osobe.“

G

Građanstvo – puno članstvo u zajednici, uključujući pravo sudjelovanja u određivanju životnih uvjeta zajednice i osiguravanju jednakoga statusa pojedinaca i grupa. Primjeri: građani nekog dijela grada, građani nekog grada, županije, države...

I

Inovator – osoba koja smišlja, razvija i uvodi nešto novo u svojoj zajednici.

Interaktivni punkt – mjesto koje s pomoću digitalnih tehnologija omogućava pristup informacijama.

K

Koordinacijski odbor akcije Gradovi i općine – prijatelji djece – grupa odraslih koju čine: predstavnici vlasti (npr. gradonačelnik i njegovi suradnici), predstavnici udruga koje rade s djecom (za djecu), predstavnici ustanova za odgoj i obrazovanje djece (ravnatelji škola, vrtića...), zdravstveni djelatnici (liječnici koji se brinu o zdravlju djece), predstavnici sportskih i kulturnih ustanova s programima za djecu, predstavnici socijalne skrbi... Oni zajedno donose planove u kojima piše što će se novo u zajednici napraviti za djecu.

Kreativac – osoba koja je nadarena da stvara nešto novo. To su genijalci, umjetnici, inovatori...

Konkurencija – suparništvo: kad dvije ili više osoba rade isti posao i međusobno se natječu, trude biti što uspješniji u onome što rade.

M

Međuvršnjačka pomoć – pomoć koju si međusobno pružaju vršnjaci (istih su godina, idu u isti razred ...).

P

Participacija - sudjelovanje građana u javnoj politici. Odnosi se na akcije građana kojima je cilj utjecati na odluke javnih institucija osobnim djelovanjem, djelovanjem interesnih organizacija ili organizacija civilnoga društva.

Predstavnici vlasti – u demokratskom društvu glasači biraju predstavnike vlasti u raznim zajednicama (gradonačelnika, župana, predsjednika države...). Zadatak predstavnika vlasti je da upravljaju zajednicom prema programu koji su predstavili biračima i u skladu sa željama i potrebama glasača.

Potrebiti – osobe koje trebaju pomoć.

Proračun – plan prihoda (novac koji će doći na račun) i rashoda (novac koji će se potrošiti) za određeno razdoblje.

R

Reciklažno dvorište – prostor u kojem se prikuplja i razvrstava otpad radi recikliranja. Recikliranje je postupak kojim se otpad ponovno može iskoristiti, od kojeg se mogu napraviti novi proizvodi.

U

Urbani vrtovi – vrtovi u gradovima. U gradovima ima premalo zelenila pa je lokalna zajednica omogućila pojedincima koji žele koristiti obradive površine u gradu za osobne potrebe uzgoja povrća. Takvi se vrtovi jednako korisni za zdravlje ljudi i za okoliš.

V

Volontiranje – odvajanje slobodnog vremena pojedinca da bi dobrovoljno i besplatno svojim trudom, znanjem i vještinama pomogao drugim osobama ili za zajedničku dobrobit. Osobu koja tako pruža pomoć drugima nazivamo volonter.

Z

Zajednica – organizirana grupa ljudi.

SADRŽAJ:

1. Varaždin – grad, prijatelj djece
2. Volontiranje u Varaždinu
3. Varaždin – grad kreativaca i inovatora
4. Brinemo se o okolišu
5. Varaždinska gradska tržnica
6. Sport u Varaždinu
7. Varaždin – grad bicikala
8. Varaždin – grad kulture
9. Zajednicu čine pojedinci sa svim sličnostima i razlikama
10. Otkrivamo svoje talente
11. Pojedinac i lokalna zajednica

OČEKIVANJA MEĐUPREDMETNIH TEMA:

Građanski odgoj i obrazovanje

goo A.2.1. Ponaša se u skladu s ljudskim pravima u svakodnevnom životu.

goo A.2.2. Aktivno zastupa ljudska prava.

goo B.2.1. Promiče pravila demokratske zajednice.

goo B.2.2. Sudjeluje u odlučivanju u demokratskoj zajednici.

goo C.2.1. Sudjeluje u unaprjeđenju života i rada škole.

goo C.2.2. Promiče solidarnost u školi.

goo C.2.3. Promiče kvalitetu života u školi i demokratizaciju škole.

goo C.2.4. Promiče razvoj školske kulture i demokratizaciju škole.

Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije

ikt A.2.1. Učenik prema savjetu odabire odgovarajuću digitalnu tehnologiju za obavljanje zadatka.

ikt A.2.2. Učenik se samostalno koristi njemu poznatim uređajima i programima.

ikt A.2.3. Učenik se odgovorno i sigurno koristi programima i uređajima.

ikt A.2.4. Učenik opisuje utjecaj tehnologije na zdravlje i okoliš.

ikt B.2.1. Učenik uz povremenu učiteljevu pomoć komunicira s poznatim osobama u sigurnome digitalnom okružju.

ikt B.2.2. Učenik uz povremenu učiteljevu pomoć surađuje s poznatim osobama u sigurnome digitalnom okružju.

ikt B.2.3. Učenik primjenjuje komunikacijska pravila u digitalnome okružju.

ikt C.2.1. Učenik uz povremenu učiteljevu pomoć ili samostalno provodi jednostavno istraživanje radi rješavanja problema u digitalnome okružju.

ikt C.2.2. Učenik uz učiteljevu pomoć ili samostalno djelotvorno provodi jednostavno pretraživanje informacija u digitalnome okružju.

ikt C.2.3. Učenik uz učiteljevu pomoć ili samostalno uspoređuje i odabire potrebne informacije među pronađenima.

ikt C.2.4. Učenik uz učiteljevu pomoć odgovorno upravlja prikupljenim informacijama.

ikt D.2.1. Učenik se izražava kreativno i planira svoje djelovanje jednostavnim metodama za poticanje kreativnosti u IKT okružju.

ikt D.2.2. Učenik rješava jednostavne probleme s pomoću digitalne tehnologije.

ikt D.2.3. Učenik sam ili u suradnji s drugima preoblikuje postojeća digitalna rješenja ili stvara nove uratke i smišlja ideje.

ikt D.2.4. Učenik izdvaja i razvrstava oznake vlasništva djela i licencije za dijeljenje sadržaja koje treba poštovati.

Održivi razvoj

odr A.2.1. Razlikuje pozitivne i negativne utjecaje čovjeka na prirodu i okoliš.

odr A.2.2. Uočava da u prirodi postoji međudjelovanje i međuovisnost.

odr A.2.3. Razmatra utjecaj korištenja različitih izvora energije na okoliš i ljude.

odr B.2.1. Objašnjava da djelovanje ima posljedice i rezultate.

odr B.2.2. Prepoznaje primjere održivoga razvoja i njihovo djelovanje na lokalnu zajednicu.

odr B.2.3. Opisuje kako pojedinac djeluje na zaštitu prirodnih resursa.

odr C.2.1. Solidaran je i empatičan u odnosu prema ljudima i drugim živim bićima.

odr C.2.2. Razlikuje osobnu od opće dobrobiti.

odr C.2.3. Prepoznaje važnost očuvanja okoliša za opću dobrobit.

Osobni i socijalni razvoj

osr A.2.1. Razvija sliku o sebi.

osr A.2.2. Upravlja emocijama i ponašanjem.

osr A.2.3. Razvija osobne potencijale.

osr A.2.4. Razvija radne navike.

osr B.2.1. Opisuje i uvažava potrebe i osjećaje drugih.

osr B.2.2. Razvija komunikacijske kompetencije.

osr B.2.3. Razvija strategije rješavanja sukoba.

osr B.2.4. Suradnički uči i radi u timu.

osr C.2.1. Razlikuje sigurne od nesigurnih situacija u zajednici i opisuje kako postupiti u rizičnim situacijama.

osr C.2.2. Prihvaća i obrazlaže važnost društvenih normi i pravila.

osr C.2.3. Pridonosi razredu i školi.

osr C.2.4. Razvija kulturni i nacionalni identitet zajedništvom i pripadnošću skupini.

Poduzetništvo

pod A.2.1. Primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.

pod A.2.2. Snalazi se s neizvjesnošću i rizicima koje donosi.

pod A.2.3. Upoznaje mogućnosti razvoja karijere i profesionalnoga usmjeravanja.

pod B.2.1. Razvija poduzetničku ideju od koncepta do realizacije.

pod B.2.2. Planira i upravlja aktivnostima.

pod B.2.3. Prepoznaje važnost odgovornoga poduzetništva za rast i razvoj pojedinca i zajednice.

pod C.2.1. Istražuje procese proizvodnje dobara, pružanja usluga i gospodarske djelatnosti u zajednici.

pod C.2.2. Prepoznaje osnovne tržišne odnose / procese razmjene.

pod C.2.3. Prepoznaje ulogu novca u osobnome i obiteljskome životu.

Učiti kako učiti

uku A.2.1. Upravljanje informacijama

Uz podršku učitelja ili samostalno traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema.

uku A.2.2. Primjena strategija učenja i rješavanje problema

Učenik primjenjuje strategije učenja i rješava probleme u svim područjima učenja uz praćenje i podršku učitelja.

uku A.2.3. Kreativno mišljenje

Učenik se koristi kreativnošću za oblikovanje svojih ideja i pristupa rješavanju problema.

uku A.2.4. Kritičko mišljenje

Učenik razlikuje činjenice od mišljenja i sposoban je usporediti različite ideje.

uku B.2.1. Planiranje

Uz podršku učitelja učenik određuje ciljeve učenja, odabire pristup učenju te planira učenje.

uku B.2.2. Praćenje

Na poticaj učitelja učenik prati svoje učenje i napredovanje tijekom učenja.

uku B.2.3. Prilagodba učenja

Uz podršku učitelja, ali i samostalno, prema potrebi učenik mijenja plan ili pristup učenju.

uku B.2.4. Samovrednovanje/samoprocjena

Na poticaj učitelja, ali i samostalno, učenik samovrednuje proces učenja i svoje rezultate te procjenjuje ostvareni napredak.

uku C.2.1. Vrijednost učenja

Učenik može objasniti vrijednost učenja za svoj život.

uku C.2.2. Slika o sebi kao učeniku

Učenik iskazuje pozitivna i visoka očekivanja i vjeruje u svoj uspjeh u učenju.

uku C.2.3. Interes

Učenik iskazuje interes za različita područja, preuzima odgovornost za svoje učenje i ustraje u učenju.

uku C.2.4. Emocije

Učenik se koristi ugodnim emocijama i raspoloženjima tako da potiču učenje i kontrolira neugodne emocije i raspoloženja tako da ga ne ometaju u učenju.

uku D.2.1. Fizičko okružje učenja

Učenik stvara prikladno fizičko okružje za učenje s ciljem poboljšanja koncentracije i motivacije.

uku D.2.2. Suradnja s drugima

Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.

ZDRAVLJE

zdr A.2.1. Objašnjava što je pubertet i koje promjene donosi.

zdr A.2.2./ A. Razlikuje pravilnu od nepravilne prehrane i razumije važnost pravilne prehrane za zdravlje.

zdr A.2.2./ B. Primjenjuje pravilnu tjelesnu aktivnost sukladno svojim sposobnostima, afinitetima i zdravstvenom stanju.

zdr A.2.3. Opisuje važnost održavanja pravilne osobne higijene za očuvanje zdravlja s naglaskom na pojačanu potrebu osobne higijene tijekom puberteta.

zdr B.2.1./A. Razlikuje vrste komunikacije.

zdr B.2.1./B. Prepoznaje i procjenjuje vršnjačke odnose.

zdr B.2.1. /C. Razlikuje vrste nasilja i načine nenasilnoga rješavanja sukoba.

zdr B.2.2./A. Prepoznaje i opisuje razvojne promjene u sebi i drugima.

Građanski odgoj i obrazovanje i ostale međupredmetne teme

zdr B.2.2./B. Objašnjava pravo na izbor.

zdr B.2..2/C. Uspoređuje i podržava različitosti.

zdr B.2.3./A. Opisuje zdrave životne navike.

zdr B.2.3./B. Nabraja i opisuje rizike koji dovode do razvoja ovisničkih ponašanja.

zdr C.2.1./A. Objašnjava opasnosti u prometu.

zdr C.2.1./B. Opisuje najčešće opasnosti u kućanstvu i okolini te osnovne postupke zaštite.

zdr C.2.1./C. Prepoznaje opasnosti od pretjeranoga korištenja ekranom.

zdr C.2.2./A. Opisuje kako postupiti pri najčešćim akutnim zdravstvenim smetnjama u školskoj dobi.

zdr C.2.2./B. Usvaja pravila pružanja prve pomoći i pomaganja učenicima sa zdravstvenim teškoćama.

zdr C.2.3. Procjenjuje kada je potrebno javiti se liječniku pri najčešćim akutnim zdravstvenim smetnjama u školskoj dobi.

KORIŠTENA LITERATURA/POVEZNICE NA MREŽNE STRANICE:

- Kurikulumi međupredmetnih tema (Građanski odgoj i obrazovanje, Uporaba IKT-a, Održivi razvoj, Osobni i socijalni razvoj, Poduzetništvo, Učiti kako učiti i Zdravlje)

<https://www.azoo.hr/pretraga/?pojam=Gra%C4%91anski+odgoj+i+obrazovanje+materijali>

<https://varazdin.hr/>

<https://enciklopedija.hr>

<https://www.hck.hr/>

https://www.gdck-varazdin.hr/wp-content/uploads/2018/01/program_rada_za_2018.pdf

<https://mhv.hr/veliki-pozar-u-varazdinu-1776/>

<http://varazdin-sport.hr/>